

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta

Katedra středoevropských studií
Filologie
Slovanské filologie

Autoreferát (teze) disertační práce

Mgr. Magdalena Kroupová

Internacionalizace v západoslovanských jazycích. Konfrontační pohled na internacionalizaci lexika češtiny, polštiny a slovenštiny.

Internationalisation in West Slavic languages. Confrontational view of internationalisation of Czech, Polish and Slovak lexis.

Internacionalizácia v západoslovanských jazykoch. Konfrontačný pohľad na internacionalizáciu lexiky češtiny, polštiny a slovenčiny.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc

1 Základné ciele a východiská práce

1.1 Ciele a predmet práce

Práca je zameraná na porovnanie lexiky západoeurópskych jazykov z hľadiska internacionalizácie a jej prejavov. Internacionalizácia jazyka nie je novou jazykovou kategóriou ani výskumnou témou, v súvislosti s jej aktivizáciou však aktuálnosť výskumu internacionalizácie s jej prejavmi v konkrétnych jazykoch aj v porovnávacom pohľade narastá.

Cieľom práce je vypracovať ucelenú charakteristiku internacionálnej lexiky češtiny, poľštiny a slovenčiny vo vzájomnom porovnaní. V súlade s tým je uplatnený interlingválny konfrontačný prístup skúmania, založený na systémovo-funkčnom porovnaní sledovaných javov. Práca je primárne zameraná na synchronný výskum, dotýka sa však aj niektorých historicko-vývinových aspektov. Uplatňované sú princípy kvalitatívnej aj kvantitatívnej analýzy.

Výskum a jeho výsledky predstavené v práci nadväzujú svojou témou aj prístupom na prechádzajúce výskumy venované problematike internacionalizácie ako aj na práce zamerané na konfrontáciu západoslovanských jazykov.

1.2 Doterajší stav poznania a vymedzenie základných pojmov

Podkapitola, ktorá má funkciu teoretického východiska, prináša prehľad doterajšieho výskumu a rozličné aspekty prístupov k problematike internacionalizácie, ako aj vymedzenie základných pojmov internacionalizácia a internacionalizmus v ich vzťahu k súvzťažným pojmom.

1.2.1 Prístup k internacionalizácii ako jednej z výrazných jazykových tendencií prešiel v 20. storočí vývinom, tak ako sa menila aj mimojazyková situácia a jej prejavy v jazyku. Kým spočiatku bolo akcentovaným prejavom internacionalizácie prenikanie internacionálnych prvkov cez vedecký a odborný jazyk a publicistiku do lexiky, neskoršie výskumy sa zameriavajú širšie na význam tejto tendencie vo vývine a fungovaní súčasných jazykov a na jej univerzálny charakter.

Sústredenejší záujem o internacionalizáciu badať od 50. rokov 20. storočia (napr. Fried 1956). Z nasledujúcich desaťročí pochádzajú viaceré štúdie aj monografické diela. Z českých, poľských a slovenských lingvistov venovali otázke internacionalizácie dlhoročnú pozornosť predovšetkým J. Maćkiewicz (1984, 1992, 2004) a K. Buzássyová (1983, 1986, 1989, 1991a, 1991b, 1997, 2010), pre poznanie prejavov internacionalizácie v slovtvorbe sú významné práce K. Waszakowej (2003, 2005, 2007), J. Jiráčka (1971, 1984), výskumu sémantických internacionalizmov sa venuje napr. A. Markowski (1990, 2004, Markowski – Worbs 2003). Od 90. rokov 20. storočia v súvislosti so zintenzívnením medzinárodných kultúrnych a jazykových

kontaktov a v ich dôsledku aj jazykových zmien, zintenzívnel aj záujem lingvistov o danú problematiku vychádzajúci z potrieb aktuálneho opisu prebiehajúcich procesov a ich výsledkov. Svedčí o tom publikovanie viacerých zborníkov a monografií venovaných internacionalizácii a internacionalizmom.

1.2.2 Internacionalizácia sa všeobecne chápe ako jedna z dynamických vývinových tendencií v súčasných jazykoch, ktorá je výsledkom oživenia a zintenzívnenia jazykových kontaktov v medzinárodnom meradle umocnených extralingválными faktormi. Univerzálnosť, všeobecnosť tejto tendencie, zdôrazňovaná v DSZSS (1989: 272–273), vyplýva z výraznej paralelnosti internacionálnych inovácií vo viacerých jazykoch, ktoré majú za následok väčšiu mieru zblížovania, integrácie a unifikácie ich lexikálnych a slovotvorných systémov (Gutschmidt 1998; Waszakowa 2005: 34).

Internationalizácia má predovšetkým povahu preberania lexikálnych prostriedkov, ich integrácie a adaptácie, no výrazne zasahuje aj slovotvorbu, okrem využívania internacionálnych derivačných prostriedkov sa zdôrazňuje posilňovanie kompozície, abreviácie a kompozično-abreviačného postup tvorenia, upozorňuje sa aj na ďalšie vplyvy na systémovo-typologický charakter jazyka (napr. EJ 1993). Osobitným prípadom internacionalizácie je opakovaná internacionalizácia (Buzássyová 1999a, 2010).

1.2.3 V jednotlivých lingvistických prácach sa možno stretnúť s rozličným definičným vymedzením termínu internacionalizmus, napr. pri vymedzovaní typu jazykového prvku, zdôrazňované sú aj odlišné aspekty (hľadisko pôvodu, oblasť používania internacionalizmov ap.), spoločným východiskom sú však tri základné kritéria: a) stupeň rozšírenia, b) formálne kritérium (kongruencia formy) a c) sémantické kritérium (zhoda obsahu, ekvivalencia). Internacionalizmy môžu byť nazerané z hľadísk rozličných disciplín.

a) Stupeň rozšírenia je daný výskytom, prítomnosťou paralelného jazykového prvku v určitom počte jazykov, v určitom ich minime (Dolník 2003: 198). Lingvisti sa spravidla zhodujú, že minimum rozšírenia predstavujú tri jazyky nepríbuzné alebo neblízko príbuzné. V. Fried (1956: 206) považuje za potrebné, aby najmenej dva z týchto jazykov boli nepríbuzné tzv. svetové jazyky (napr. angličtina a španielčina, ktoré slúžia ako dorozumievacie jazyky aj na ďalších kontinentoch). Autorovo odôvodnenie tohto vymedzenia vychádza z toho, že výskyt prostriedku v troch akýchkoľvek nepríbuzných jazykoch v európskom geografickom areáli nie je dostatočný pre ich internacionálnosť, lebo tu existuje viacero jazykových zväzov. Lexéma vyskytujúca sa iba v jazykoch daného zväzu či oblasti má charakter izoglosy, no nemožno ju považovať za internacionalizmus (ib.).

b) Formálna kongruencia sa sleduje na dvoch rovinách, na grafickej a/lebo zvukovej. Rozdiely medzi internacionalizmami v jednotlivých jazykoch vznikajú ako dôsledok adaptačných procesov (predovšetkým grafických, foneticko-fonologických a gramatických), odlišnej cesty prevzatia, izolovanej zmeny ap. (porov. napr. Maćkiewicz 1992: 148–149). Pri odlišnostiach slovotvorných morfém je podmienkou internacionálnosti formálna kongruencia koreňovej morfémy (Volmert 1990: 51), napr. CS *ekonom*, PL *ekonomista*, SK *ekonóm*, En *economist*, Es *economista*, De *Ökonom*, Fr *économiste*, Fi *ekonomisti*.

c) Vzhľadom na možnosť náhodnej podobnosti formy lexémy v rozličných jazykoch ale aj na sémantickú diverzitu formálne internacionálnych lexém je nemenej zásadným kritériom sémantická ekvivalencia internacionalizmov. Sémantická ekvivalencia formálne kongruentných lexém sa zisťuje konfrontačnou analýzou sémantických štruktúr. Na uznanie lexémy za internacionalizmus je potrebná ekvivalencia minimálne jednej semémy v stanovenom minime jazykov. Polysémanty sú na základe miery sémantickej ekvivalencie považované za úplné internacionalizmy, ak sú všetky semémy realizované kongruentnými lexémami v ďalších jazykoch, a za čiastočné internacionalizmy pri parciálnej ekvivalencii sémantickej štruktúry (porov. Markowski – Worbs 2003). Osobitnú skupinu predstavujú pseudointernationalizmy (napr. Akulenko 1972, Frohne 1989, Maćkiewicz 1984),¹ lexémy so zhodnou alebo podobnou formou ale celkom iným významom, napr. CS *konkurence*, PL *konkurencja*, SK *konkurenica*, De *Konkurrenz*, Fr *concurrence* ‚súperenie‘, ale En *concurrence* ‚súhlas, zhoda‘, ‚súbežnosť‘, Es *concurrancia* ‚účastníci‘, ‚súhlas, zhoda‘. Problematika sémantickej asymetrie (falošných priateľov, medzijazykových homoným) predstavuje dôležitú sféru z hľadiska porovnávania lexiky, osvojovania druhého jazyka aj prekladu.

Internationalizmus sa všeobecne chápe dvojako, v užšom chápaní predstavuje lexému (lexiu) alebo frazému, v širšom chápaní je to jazykový znak rozličnej zložitosti. Pri široko chápaných internacionalizmoch sa internacionálny charakter prisuzuje aj slovotvorným, frazeologickým a sémantickým kalkom a polokalkom, resp. paralelne sa vyskytujúcim prostriedkom, ktoré nespĺňajú podmienku kongruencie formy, no internacionálnosť je videná v sémantickej ekvivalencii, paralelnosti motivácie a morfo-syntaktickej štruktúry. Z hľadiska kongruencie formy tieto jednotky považovať za úplne, pravé internacionalizmy nemožno.

Internationalizmy sú v encyklopedických a lexikologických príručkách spravidla ponímané ako subkategória, typ prevzatí, resp. cudzích slov a zdôrazňovaný je ich cudzí pôvod.

¹ V odbornej literatúre sa používajú aj ďalšie termíny, napr. *non-parallel internationalisms* ‚neparalelné internacionalizmy‘ (Böhmerová 2005), *faux internationalismes* ‚falošné internacionalizmy‘ (Svobodová-Chmelová 1982).

Všeobecne panuje zhoda, že internacionalizmami sú predovšetkým jednotky gréckeho a latinského pôvodu. Internacionálny charakter majú aj lexémy pochádzajúce z moderných národných jazykov, ktoré sa rozšírili ako internacionalizmy, zvláštne postavenie majú prestížne jazyky ako zdroje aj ako sprostredkovatelia internacionalizmov.

Bádatelia venujúci sa problematike internacionalizácie a internacionalizmov vyslovujú argumenty proti stotožňovaniu prevzatí a internacionalizmov (napr. Jiráček 1971, Maćkiewicz 1984). Vzhľadom na charakter internacionalizácie v západoslovanských jazykoch, ktoré nie sú silnými „producentmi“ internacionalizmov, je tu väčšina internacionalizmov prevzatiami. Hranicu medzi internacionalizmami a prevzatiami stanovuje miera ich rozšírenia. Iba to prevzatie, ktoré spĺňa vyššie uvedené tri základné kritéria – formálnu kongruenciu, sémantickú ekvivalenciu a rozšírenie v stanovenom minime jazykov, je internacionalizmom.

Úlohou konfrontačného výskumu v tejto oblasti je identifikácia internacionalizmov, odhaľovanie a porovnávanie ich typických čŕt v istej skupine jazykov.

Pri vymedzovaní internacionalizmu vychádzam vo svojej práci z predstavených kritérií. Internacionalizmus v súlade definíciou postulovanou K. Buzássyovou a K. Waszakowou (2003: 50) chápem ako „interlingválnu jednotku rozličnej zložitosti (slovo, morfému, konštrukciu), prostredníctvom ktorej sa tvoria korešpondujúce, t. j. (formálne) kongruentné, obsahovo ekvivalentné jednotky jednotlivých jazykov.“ Pri stanovovaní internacionálneho minima rozšírenia vychádzam z kritérií stanovených už V. Friedom (1956) – za internacionalizmus považujem taký jazykový prvok, ktorý sa vyskytuje minimálne v troch jazykoch patriacich do troch jazykových rodín, pričom aspoň dva z týchto jazykov slúžia medzinárodnej komunikácii v rozličných oblastiach (vede, obchode, diplomacii ap.), a zároveň sú rozšírené aj mimo európskeho geografického areálu (ide o oficiálne, úradné jazyky v mimoeurópskych krajinách).

1.3 Princípy výberu materiálu a jeho verifikácia

Materiál analyzovaný v tejto práci bol čerpaný z viacerých zdrojov. Základným zdrojom boli textové dáta porovnateľných webových korpusov rodiny Aranea (Araneum Bohemicum Maius, Araneum Polonicum Maius, Araneum Slovacum Maius). Zo zvolených korpusov boli korpusovým nástrojom *Seznam slov* vygenerované tri frekvenčné zoznamy (atribút lema bez číslíc a interpunkcie do pozície 10 000). V takto získaných zoznamoch slov boli následne vytypované a vyselektované potenciálne internacionalizmy. Dizertačná práca sa zameriava primárne na apelatívnu lexiku a tomu bol prispôsobený aj výber materiálu. Propriá boli do analyzovaného materiálu zahrnuté iba výberovo.

Porovnávaný materiál obsahuje aj ďalší lexikálny materiál čerpaný z iných zdrojov. Jeho jadro tvoria lexémy zhromaždené pri výskume kalkov a opakovaných internacionalizmov. Pri jeho zbere boli využívané rozličné slovníkové diela a databázy (napr. slovníky neologizmov, špeciálne slovníky), významným zdrojom materiálu sú aj odborné štúdie venované danej problematike v jednotlivých jazykoch a vlastné čiastkové výskumy výsekov lexikálnej zásoby.

Aby bola možná komplexná konfrontačná analýza takto zhromaždenej lexiky, boli do vytvorených zoznamov dopĺňané prekladové ekvivalenty tak, aby vznikli tri paralelné zoznamy ekvivalentných lexém. Zámerom bolo primárne dohľadať ekvivalentný internacionalizmus, overiť jeho fungovanie v danom jazyku, mieru ekvivalencie s frekventovaným internacionalizmom v druhom jazyku a sekundárne doplniť náležitý prekladový ekvivalent.

Proces verifikácie vybraných lexém spočíval v overovaní internacionalnosti týchto lexém a určovaní a dopĺňovaní ekvivalentov v porovnávaných jazykoch. Pri verifikačných procesoch boli využívané viaceré lexikografické zdroje, lexikálne databázy, webové servery aj jazykové korpusy. Zoznamy ekvivalentov, ktoré som získala naznačeným postupom a z ktorých vychádzala pri konfrontačnej analýze, predstavujú súčasť dizertačnej práce a sú uvedené v jej závere.

2 Výsledky konfrontačnej analýzy lexiky západoslovanských jazykov

Viacerí bádatelia venujúci sa internacionalizácii západoslovanských jazykov upozorňujú na tri skutočnosti: západoslovanské jazyky sa vyznačujú otvorenosťou voči internacionalizácii, internacionalizácia má v týchto jazykoch analogický priebeh a rozdiely medzi porovnávanými jazykmi sú podmienené predovšetkým historickým vývinom, vyplývajú z odlišných kultúrnych a spoločenských tradícií (Buzássyová 1997, Gazda 2003).

Predmetom mojej dizertačnej práce je výskum lexikálnych internacionalizmov, sústreďujem sa teda primárne na lexiku. Východiskový lexikálny materiál práce tvorí vyše 3660 jednotiek. V porovnávanom materiáli sú zastúpené rozličné typy lexikálnych jednotiek s diferencovanou mierou adaptácie: jednoslovné lexémy (*agent*, *maska*, *panel*, *top*) aj slovné spojenia (CS *politická korektnost*, PL *profesor wizytujący*, SK *americký futbal*), kompozitá a afixoidné kompozitá (CS *cyklostezka*, PL *autouzupelnianie*, SK *biomasa*), abreviatúry (*admin*, *IQ*, *km*, *SMS*, *USA*, *WC*), citátové výrazy (*ad absurdum*, *last minute*, *science fiction*, *cherchez la femme*) a frazémy (CS *kostlivec ve skříni*, PL *czas to pieniądz*, SK *robiť scény*). Internacionalizmami sú monosémické (*agility* ‚preteky psov‘) aj polysémické lexémy (*agent* ‚obchodný zástupca‘, ‚špión‘). Z hľadiska slovnodruhovej príslušnosti prevažujú medzi

internacionalizmami mená, substantíva tvoria až 60 %, adjektíva až 21 %, ďalej sú početne zastúpené slovesá (až 7 %) a adverbíá (až 3 %).

Internacionalizmy predstavujú významnú časť lexikálnej zásoby, o čom svedčí ich vysoká frekvencia v jazykových korpusoch (textoch jazyka) a vo frekvenčných slovníkoch. Rozličné kvantitatívne výskumy ukazujú nárast podielu lexém s prevzatými základmi oproti predchádzajúcim obdobiam aj ich zvyšujúcu sa frekvenciu v úze. Moja štatistická sonda ukazuje podobné výsledky. Porov. v tabuľke:

	500 najfrekventovanejších lexém	1000 najfrekventovanejších lexém
<i>Frekvence slov, slovních druhů a tvarů v českém jazyce</i> (1961)	13	49
ABM	49	136
<i>Prawdopodobieństwo subiektywnie wyrazów</i> (1987)	40	87
<i>Słownik frekwencyjny polszczyzny współczesnej</i> (1990)	48	121
APM	68	179
<i>Frekvencia slov v slovenčine</i> (1969)	6	46
ASM	43	143

Rozdiel medzi poľštinou a druhými dvoma jazykmi nemožno celkom interpretovať ako vyšší podiel internacionalizmov v lexikálnej zásobe poľštiny oproti češtine a slovenčine. Avšak v poľštine patria medzi centrálné prostriedky internacionalizmy, ktoré sú v druhých jazykoch periférne. Medzi lexémami s nízkymi a veľmi nízkymi frekvenciami je podiel internacionalizmov (aj ďalších prevzatí) vyšší aj v týchto jazykoch.

2.1 Charakteristika internacionalizmu ako prevzatia

Internacionalizácia lexiky je výsledkom mnohostranných a intenzívnych jazykových kontaktov. Pri internacionalizácii západoslovanských jazykov je podstatná otázka preberania jazykových prostriedkov rozličného pôvodu a ich integrácia do jazykového systému porovnávaných jazykov. V tomto smere možno poukázať na skutočnosť konštatovanú J. Mistríkom (1973: 40), že „inventár [internationalizmov] svedčí o nepomerne väčšom importe prvkov grécko-latinskej proveniencie než o migrácii vlastných slovanských prvkov.“ Hoci od 70. rokov 20. storočia narástol medzi internacionalizmami počet anglicizmov (medzi nimi aj internacionalizmov s grécko-latinským základom), poukaz na vzájomný pomer internacionálnych prevzatí zo slovanských jazykov oproti iným jazykovým zdrojom ostáva v platnosti. Vo zvolenej vzorke najvýraznejšiu skupinu tvoria lexémy pochádzajúce z európskych jazykov, celkovo prevažujú indoeuropeizmy, z ktorých väčšina má pôvod v gréčtine alebo latinčine. Veľmi výraznými zdrojmi internacionalizmov sú angličtina a francúzština.

Internacionálna lexika je tvorená prevzatiami v rozličnej miere prispôsobenia, od formálne a gramaticky neadaptovaných prostriedkov (*bluetooth, jury*), po prostriedky adaptované v rozličnej miere, zachovávajúce si niektoré znaky originálu, ktoré môžu byť stále pociťované ako cudzie, resp. prevzaté (CS *apartmán / apartmá*, PL *jazz / džez*, SK *monitoring*), až po celkom zdomácnené lexémy, pri ktorých sa stráca povedomie o nedomácom pôvode (CS *blůza*, PL *bluza*, SK *blůza*). Osobitnú kategóriu v množine internacionalizmov predstavujú kalky a polokalky, napr. CS *nadbytečnost*, SK *nadbytočnost* (En *redundancy*), PL *pełnotekstowy* (En *fulltext*).

Adaptácia internacionalizmov v jednotlivých jazykoch svedčí o aktívnom prístupe pri preberaní inojazyčných prostriedkov a odrážajú sa v nej špecifiká preberajúcich jazykov.

2.2 Konfrontačná analýza

Konfrontačná medzijazyková analýza zvoleného výseku lexikálnej zásoby prináša identifikáciu a opis zhôd, podobností a rozdielov internacionálnej lexiky v porovnávaných jazykoch na jednotlivých jazykových rovinách: a) hláskoslovnej, ortografickej, ortoepickej, b) morfolologickej a slovotvornej, c) lexikálno-sémantickej. Dôraz je kladený aj na miesto a fungovanie internacionalizmov v lexikálnych systémoch daných jazykov a ich vzťahoch k iným prostriedkom lexikálnej zásoby.

2.2.1 Hláskoslovná, ortografická a ortoepická rovina

Analýza skúmaného materiálu internacionalizmov v češtine, poľštine a slovenčine potvrdila a na konkrétnych príkladoch ukázala, že popri formálne kongruentných prevzatiach existujú aj formálne diferencované výsledné podoby prevzatí, do ktorých sa premietajú viaceré hláskoslovné a ortografické rozdiely medzi sledovanými jazykmi. Z konkrétnych diferenčných javov možno v poľštine zdôrazniť prítomnosť tendencie k substitúcii pôvodných *i, y* v latinizmoch a grécizmoch, tak, aby sa zabránilo palatalizácii predchádzajúceho konsonantu alebo naopak aby sa palatalizácia dosiahla, kým v češtine a slovenčine – kde platí, že *i* v prevzatiach nevlýva na kvalitu predchádzajúceho konsonantu – sa vo väčšej miere zachováva pôvodné (etymologické) *i* a *y*. V súlade s periférnejším postavením fonémy *g* v češtine v porovnaní s poľštinou a do istej miery aj so slovenčinou možno pozorovať jeho substitúciu fonémou/grafémou *k* v základoch slov aj v produktívnom slovotvornom formante *-ing* anglického pôvodu (tu sa posilňuje variantnosť internacionálnych prevzatí). V slovenčine sa ortograficky jednotnejšie adaptuje pôvodné *s* na *z* v súlade s pravidlami znelostnej asimilácie, kým v poľštine sa vo väčšej miere zachováva pôvodné *s* a v češtine fungujú viaceré varianty. K osobitostiam slovenčiny patrí prehodnocovanie bifonematických vokalických spojení na dvojhlásky v adaptačnom procese. Z analyzovaného materiálu nevyplývalo, že by

bola v niektorom z jazykov celkovo silnejšia alebo slabšia tendencia prispôsobovať prevzatia. Vo viacerých prípadoch sú však v slovenčine adaptované varianty uzualizovanejšie (napr. *dizajn, džez, imidž*) než v druhých dvoch jazykoch (kodifikačné príručky často uvádzajú varianty prevzatí vykazujúce vyšší stupeň ortoepickej a ortografickej adaptácie a fungujúce neadaptované varianty iba v poznámke o pôvodnom užití). No existujú aj opačné prípady, napr. *lodzie, sprej* v češtine, *budžet, megabajt* v poľštine – v ostatných dvoch jazykoch paralelné lexémy nemajú stabilizovanú formu. Hoci je variantnosť všeobecne považovaná za prirodzený dôsledok adaptačných procesov a je prítomná vo všetkých troch jazykoch, do určitej miery je príznačnejšia pre češtinu, kde má aj oporu v kodifikačných príručkách.²

2.2.2 Morfológická a slovotvorná rovina

Konfrontácia internacionalizmov na morfológickej a slovotvornej rovine odhaľuje mnohé zhody, prítomné sú však aj diferencie. Z hľadiska slovných druhov sú medzi internacionalizmami najzastúpenejšie substantíva, ďalej sú to adjektíva, slovesá a adverbiá. Vzhľadom na povahu internacionalizmov ako prevzatých lexém, ktorých integrácia do systému jazyka vyžaduje morfológické a slovotvorné stvárnenie, všimam si niektoré vybrané otázky morfológickej a slovotvornej adaptácie.

Morfológická a slovotvorná adaptácia spolu úzko súvisia. Dôležitosť slovotvorby pri morfológickej adaptácii zdôrazňuje J. Furdík (1993: 113), keď uvádza, že pri morfológickej adaptácii sa slovotvorný systém aktivizuje pomocou slovotvorných formantov s flektivizačnou funkciou, ďalším stupňom adaptácie je potom tvorenie derivátov od prevzatí. Významná je úloha slovotvorby pri morfológickej adaptácii adjektív a substantív, ale predovšetkým sloves, pre ktoré je slovotvorné stvárnenie nutnou podmienkou integrácie do jazykového systému západoslovanských jazykov.

Aj keď sú prezentované analýzy internacionalizmov zamerané skôr na opis rozdielov medzi porovnávanými jazykmi, výrazné sú v porovnávanom materiáli predovšetkým zhody. V porovnávanom materiáli napríklad registrujem rodové diferencie pri 11 % všetkých internacionalizmov. Väčšina porovnávaných substantív je prispôbená domácemu deklinačnému systému. Skupina nesklonných internacionalizmov predstavuje asi 3 % jednotiek z celku porovnávaných lexém. Medzi porovnávanými jazykmi existujú viaceré zhody ale aj rozdiely. Pri substantívach sú výraznou diferenčnou črtou napr. rodové diferencie.

Na základe kongruencie formy možno rodovo diferencované lexémy s rovnakým základom a významom rozdeliť do dvoch typov, a) lexémy majúce rovnakú alebo podobnú

² Širší repertoár dubliet kodifikovali PČP z roku 1993 Dodatkom.

formu, napr. CS *country* (fem.), *jury* (fem.), SK *country* (fem.), *jury* (fem.) – PL *country* (neut.), *jury* (neut.), CS *masáž* (fem.), SK *masáž* (fem.) – PL *masaż* (mask.), CS *Betlém* (mask.), SK *Betlehem* (mask.) – PL *Betlejem* (neut.), CS *Paříž* (fem.) – PL *Paryż* (mask.), SK *Paríž* (mask.), CS *tramvaj* (fem.) – PL *tramwaj* (mask.), CS *aroma* (neut.) – SK *aróma* (fem.), b) lexémy líšiace sa gramatickým alebo slovotvorným formantom, ktorý signalizuje gramatický rod: CS *adresa* (fem.), SK *adresa* (fem.) – PL *adres* (mask.), CS *esemeska* (fem.), SK *esemeska* (fem.) – PL *esemes* (mask.), CS *laboratoř* (fem.) – PL *laboratorium* (neut.), SK *laboratórium* (neut.), CS *narkotikum* (neut.), SK *narkotikum* (neut.) – PL *narkotyki* (mask.), CS *renomé* (neut.), SK *renomé* (neut.) – PL *renoma* (fem.). Tieto lexémy patrí medzi tzv. zradné slová.

Inventár slovotvorných typov a prostriedkov je v porovnávaných jazykoch blízky, v mnohom zhodný/paralelný, rozdiely sa však ukazujú v jednotlivých paralelných lexémach. Menej časté sú prípady, keď v jednom jazyku určitý slovotvorný typ celkom chýba. V porovnávanom materiáli boli výrazné zhody v zakončení internacionalizmov³, porov. CS *-ce*, PL *-cja*, SK *-cia* (CS *definice*, *vegetace*, PL *definicja*, *wegetacja*, SK *definícia*, *vegetácia*), CS *-izace*, PL *-izacja* / *-yzacja*, SK *-izácia* (CS *civilizace*, *optimalizace*, PL *cywilizacja*, *optymalizacja*, SK *civilizácia*, *oprimalizácia*), CS *-ika*, PL *-ika* / *-yka*, SK *-ika* (CS *pedagogika*, *technika*, PL *pedagogika*, *technika*, SK *pedagogika*, *technika*), CS *-áž*, PL *-aż*, SK *-áž* (*montáž*, *sondáž*, *montaż*, *sondaż*, *montáž*, *sondáž*), CS *-ura*, PL *-ura*, SK *-úra* (CS *kultura*, PL *kultura*, SK *kultúra*), CS *-ismus* / *-izmus*, PL *-izm* / *-yzm*, SK *-izmus* (CS *alkoholismus* / *alkoholizmus*, *patriotismus* / *patriotizmus*, PL *alkoholizm*, *patriotyzm*, SK *alkoholizmus*, *patriotizmus*), CS *-ing* / *-ink*, PL *-ing*, SK *-ing* (CS *hosting*, *trénink*, PL *hosting*, *trening*, SK *hosting*, *tréning*), CS *-ista*, PL *-ista* / *-ysta*, SK *-ista* (CS *fotbalista*, *terrorista*, PL *futbolista*, *terrorysta*, SK *futbalista*, *terrorista*), CS *-log*, PL *-log*, SK *-lóg* (CS *psycholog*, PL *psycholog*, SK *psychológ*), CS *-átor*, PL *-ator*, SK *-átor* (CS *administrátor*, *vibrátor*, PL *administrator*, *wibrator*, SK *administrátor*, *vibrátor*), atď.⁴ Paralely sú aj pri substantívach tvorených domácimi sufixmi, napr. CS *funkčnost*, PL *funkcjonalność*, SK *funkčnosť*, CS *ministerstvo*, PL *ministerstwo*, SK *ministerstvo*, CS *sportovec*, PL *sportowiec*, SK *športovec*, CS *studentka*, PL *studentka*, SK *šudentka*.

Inventár slovotvorných typov a prostriedkov je v porovnávaných jazykoch blízky, v mnohom zhodný/paralelný, rozdiely sa však ukazujú v jednotlivých paralelných lexémach.

³ Zameriavam sa predovšetkým na otázku sufixov, prefixálne deriváty som v analyzovanom materiáli u substantív registrovala v menšom množstve.

⁴ Niektoré z uvedených formantov sa výlučne alebo dominantne spájajú s internacionálnymi, resp. prevzatými základmi, iné sa aj bežne uplatňujú v domácej slovotvorbe.

Napr. pri substantívach sa v poľštine častejšie ako v češtine a slovenčine uplatňuje formant *-ista*, porov. PL *programista* – CS *programátor*, SK *programátor*; PL *ekonomista*, *homoseksualista* – CS *ekonom*, *homosexuál*, SK *ekonóm*, *homosexuál*.

Pri adaptácii internacionálnych slovies je v preberajúcom jazyku nevyhnutné slovotvorné sformovanie. Všeobecne sa uvádza, že dominantné postavenie majú pri adaptácii slovies a derivácii slovies od prevzatých základoch slovotvorné formanty CS *-ovat*, PL *-ować*, SK *-ovať*, kým ďalšie formanty (predovšetkým CS *-nout*, *-at*, *-it*, PL *-nąć*, *-ać*, SK *-núť*, *-ať*, *-iť*) sú zriedkavejšie. Spolu so začlenením do konjugačných typov prebieha aj vidová adaptácia. Prevzaté verbá na CS *-ovat*, PL *-ować*, SK *-ovať* sú jednovidové (predovšetkým imperfektíva), obojvidové a/lebo vytvárajú vidové korelácie. Kategória vidu vyplýva zo sémantiky slovesa, stupňa adaptácie a súvisí aj frekvenciou slovesa v úze (Sokolová 2009: 108). Základové verbá v sledovanom materiáli sú imperfektívne alebo biaspektuálne, v rozličnej miere sú realizované vidové korelácie pomocou prefixov. Ako istá charakteristická črta českých a slovenských slovies tvorených od prevzatých základov sa ukazuje biaspektuálnosť, až 60 % zo sledovaných (základových) slovies môže vyjadrovať tak dokonavý, ako nedokonavý vid. V poľštine prevažujú imperfektíva, v porovnávanom materiáli registrujem iba 8 biaspektuálnych verb. Vo frekvenčných zoznamoch sa medzi prvými 10 tisíc lexémami vyskytoval v poľštine vyšší podiel prefigovaných slovies, spravidla perfektíva s čisto vidovými a subsumpčnými prefixmi. Vo všetkých troch porovnávaných jazykoch má utvorenie a zvýšenie frekvencie prefigovanej formy vplyv na aspekt základového slovesa, vyjadrovanie dokonavosti novou formou je predpokladom k strate biaspektuálnosti základového slovesa (pozri napr. Sokolová 2009). V poľštine je tento proces vzniku vidovej korelácie, a s tým súvisiacim vyjadrovaním dokonavého a nedokonavého vidu dvoma odlišnými formami, v porovnaní s češtinou a slovenčinou akcelerovanejší.

Adjektíva s internacionálnymi základmi možno rozdeliť do troch typov: prevzaté nesklonné adjektíva (*audio*, *brutto*), adaptované adjektíva (CS *kreativní*, PL *kreatywny*, SK *kreatívny*) a adjektívne deriváty od prevzatí (CS *efektní*, *klubový*, PL *efektowny*, *klubowy*, SK *efektný*, *klubový*). Avšak v mnohých prípadoch nie je možné jednoznačne určiť, či je adjektívum adaptované alebo utvorené pomocou konkrétneho formantu v domácej slovotvorbe.

V porovnávanom materiáli sa ukazuje výrazná paralelnosť najmä adjektív utvorených pomocou internacionálnych formantov. Za internacionálne adjektívne formanty sú považované zložené (hybridné) formanty utvorené reduplikáciou adjektívne prípony, zložené z domácej prípony (CS *-ní*, *-ský*, PL *-ny*, SK *-ný*, *-ský*), ktorá umožňuje začlenenie do flektívneho systému

a prevzatej morfémy (segmentu pôvodného latinského sufixu) (DSZSS: 287, porov. Długosz-Kurczabowa – Dubisz 2006, Dokulil – Kuchař 1977, Nábělková 1999: 101), napr.

- La *-ālis* → CS *-ální*, PL *-alny*, SK *-álny*, napr. CS *elementární, katastrofální, virutální*, PL *elementarny, katastrofalny, wirtualny*, SK *elementárny, katastrofálny, virtuálny*;
- La *-ilis* → CS *-ilní*, PL *-ilny*, SK *-ilný*, napr. CS *civilní, kompatibilní*, PL *cywilny, kompatybilny*, SK *civilný, kompatibilný*;
- La *-īvus* → CS *-ivní / -ívni*, PL *-iwny / -ywny*, SK *-ívny*, napr. CS *aktivní, definitivní*, PL *aktywny, definitywny*, SK *aktívny, definitívny*;
- La *-ārius* → CS *-ární*, PL *-arny*, SK *-árny*, napr. CS *legendární, solární*, PL *solarny, legendarny*, SK *legendárny, solárny*;
- La *-icus* → CS *-ický*, SK *-ický*, PL *-iczny / -yczny*, napr. CS *fantastický, kritický*, PL *fantastyczny, krytyczny*, SK *fantastický, kritický*.

V prevažnej väčšine sú adverbiá registrované v analyzovanom materiáli derivátmi prevzatých adjektív. Deadjektívne adverbiá sú v poľštine a slovenčine tvorené sufixmi *-o* a *-e*, v slovenčine aj *-y*, v poľštine sú produktívne aj predložkové spojenia s *po* a sufixom *-u*,⁵ ktorým v slovenčine v niektorých prípadoch zodpovedajú adverbia s prepozíciou *po* a sufixom *-sky* (Buffa 1998: 143). V češtine sú adverbiá s internacionálnymi základmi tvorené sufixmi *-ě* a *-y*.

2.2.3 Lexikálno-sémantická rovina

Pri konfrontačnej analýze internacionalizmov z lexikálno-sémantického hľadiska sa sústreďujem na zhody a rozdiely v češtine, poľštine a slovenčine, ktoré sa dotýkajú sémantiky internacionálnych lexém a ich sémantických paradigmatických vzťahov k neinternacionálnym lexikálnym jednotkám v sledovaných jazykoch.

Mojím cieľom bolo analyzovať a predstaviť v troch jazykoch ekvivalenčné typy internacionalizmov v ich symetricko-asymetrickej škále so zreteľom na prítomnosť/nepřítomnosť internacionalizmu a neinternacionálnej lexémy/lexém ako výlučných alebo synonymických pomenovacích prostriedkov v konkrétnom jazyku.

Sledujem predovšetkým ekvivalenciu v porovnávaných jazykoch z hľadiska L₁ (L₂) internacionalizmus – L₃ neinternacionálny lexikálny prostriedok⁶; pri ekvivalencii L₁ internacionalizmus – L₂ internacionalizmus – L₃ internacionalizmus ma zaujímajú sémantické,

⁵ V tento typ adverbií má dvojakú motiváciu – adjektívnu a substantívnu (Grzegorzczkowska – Laskoskowski – Wróble 1984: 456).

⁶ Ekvivalentom internacionalizmu v druhom jazyku je často lexéma domáceho pôvodu (napr. PL *ścisły* – CS *striktní*, SK *striktný*), ale môže ním byť aj iné prevzatie (napr. PL *rajd* – CS *rally*, SK *rely*).

komunikačné, štylistické a frekvenčné paralely a kontrasty. V prípade polysémických lexém pri sémantickej konfrontácii neanalyzujem celú sémantickú štruktúru polysémantov, ale sústreďujem sa iba na internacionálne lexie. V záverečnej časti tejto kapitoly je venovaná pozornosť aj medzijazykovej homonymii.

Východiskom predstavenej typológie bola štúdia K. Buzássyovej *Niektoré rozdiely v stupni internacionalizácie medzi češtinou a slovenčinou* (1989). Predstavená typológia nezahŕňa celé spektrum možných ekvivalenčných typov a podtypov, nazdávam sa však, že postihuje hlavné, základné typy ekvivalentov (7 hlavných typov a podtypy).

1. Symetrická ekvivalencia

1. ekvivalenčný typ predstavuje symetrické vzťahy, keď sa vo všetkých porovnávaných jazykoch používa paralelný komunikačne, štylisticky zhodný ekvivalent.

1.1 Prvý podtyp tohto symetrického vzťahu predstavujú prípady, keď sa vo všetkých troch jazykoch používa paralelný komunikačne, štylisticky zhodný internacionalizmus. Pri symetrickom vzťahu sa lexia L_1 zhoduje s lexiou v L_2 aj L_3 , napr. CS *butik*, PL *butik*, SK *butik* ‚malý obchod s módnymi odevmi a doplnkami‘.

1.2 Druhý podtyp tohto symetrického vzťahu predstavujú prípady, keď sa vo všetkých troch jazykoch používa paralelný komunikačne, štylisticky zhodný internacionalizmus aj neinternacionálne (domáce) synonymum. Napr. CS *armáda – vojsko*, PL *armia – wojsko*, SK *armáda – vojsko* (lexia ‚ozbrojené sily štátu‘).

1.3 Tretí podtyp tohto symetrického vzťahu predstavujú prípady, keď sa vo všetkých troch jazykoch používa ekvivalentný interlingválne motivovaný jazykový prostriedok bez kongruentnej internacionálnej formy. Napr. CS *červ* – PL *robak* – SK *červ*.

3.3.2.2 Symetricko-asymetrická ekvivalencia

2. ekvivalenčný typ tvoria prípady symetricko-asymetrického vzťahu, keď sémantické štruktúry internacionálnych polysémantov v L_1 , L_2 a L_3 obsahujú zhodné a nezhodné internacionálne lexie. Napr. CS *imunita*, SK *imunita* 1. ‚odolnosť organizmu proti chorobe‘, 2. ‚trestná nedotknuteľnosť‘⁷, poľský ekvivalent *immunitet* je monosémický, je realizáciou semémy ‚trestná nedotknuteľnosť‘, realizáciou semémy ‚odolnosť organizmu proti chorobe‘ je domáca lexéma *odporność*.

2.1 podtyp tohto symetricko-asymetrického vzťahu predstavujú prípady, keď lexiám internacionálneho polysémantu, popr. úplným homonymám⁸ v L_1 (L_2) zodpovedajú v L_3 čiastočne diferencované formy.

⁷ V češtine a slovenčine ide o úplnú symetrickú ekvivalenciu.

⁸ Vzťah daných lexíí nie je vždy celkom jednoznačný, súvisí s neostrou hranicou medzi polysémiou a homonymiou. V jednotlivých slovníkoch sa potom môžu interpretácie týchto vzťahov líšiť, porov. napr. CS *servírovat* = polysémia (SSJČ), homonymia (ASCS).

Napr. PL *konzola*, SK *konzola* × CS *konzole* ‚výstupok v stene‘ – *konzola* ‚ovládacie zariadenie počítača‘.

3. ekvivalenčný typ tvoria prípady symetricko-asymetrického vzťahu, keď L₁ (L₂) má výlučne internacionalizmus, kým v L₃ funguje internacionalizmus a synonymný neinternacionálny (domáci) prostriedok, napr. PL *komputer* × CS *komputer* – *počítač*, SK *komputer* – *počítač*.

4. ekvivalenčný typ symetricko-asymetrického vzťahu tvoria prípady, keď sa internacionalizmy v porovnávaných jazykoch líši štýlovou a komunikačnú platnosťou, frekvenciou ap. K týmto príznakovým internacionalizmom spravidla existuje v lexikálnej zásobe daného jazyk neutrálne neinternacionálne (často domáce) synonymum. Napr. hovorové lexémy CS *muzika* (SSČ), SK *muzika* (SSSJ) ‚umenie‘ – nocionálna lexéma PL *muzyka* (WSJP).

3.3.2.3 Asymetrická ekvivalencia

5. ekvivalenčný typ tvoria prípady asymetrického vzťahu, keď internacionalizmu v L₁ (L₂) zodpovedá v L₃ výlučne neinternacionálna (domáca) lexéma. Napr. CS *atentát*, SK *atentát* × PL *zamach*.

6. ekvivalenčný typ tvoria prípady asymetrického vzťahu, keď L₁ (L₂) má internacionalizmus aj komunikačne, štylisticky rovnocenné neinternacionálne (domáce) synonymum, kým v L₃ je iba neinternacionálny (domáci) prostriedok. Napr. CS *obezita* – *otyllost*, SK *obezita* – *tučnota* × PL *otyłość*.

6.1. podtyp tohto asymetrického vzťahu predstavujú prípady, keď L₁, má internacionalizmus, L₂ neinternacionálny (domáci) lexikálny prostriedok a L₃ internacionálne aj neinternacionálne (domáce) synonymá. Napr. CS *drak* × PL *smok* × SK *drak* – *šarkan*.

7. ekvivalenčný typ tvoria prípady asymetrického vzťahu, keď sa v porovnávaných jazykoch používa iný internacionalizmus, popr. iná lexéma tvorená od internacionálneho základu⁹. Napr. PL *aborcja* × CS *interrupce*, SK *interrupcia*.

7.1 podtyp tohto asymetrického vzťahu tvoria prípady, keď v L₁, popr. aj L₂ je konkrétna realita vyjadrená odlišným spôsobom ako v L₃ – inou slovo tvornou štruktúrou, viacslovným spojením ap. Napr. internacionalizmus – polokalk: CS *hyperkorektní*, SK *hyperkorektný* × PL *hiperpoprawny*.

Pri celkovom zhodnotení zvolenej vzorky lexiky možno povedať, že v porovnávaných jazykoch sú výrazné zhody, paralely. Neukazuje sa ani, že by internacionalizmy všeobecne výrazne prevažovali alebo naopak absentovali v niektorom z jazykov. Rozdiely sú predovšetkým v jednotlivých prípadoch a badať ich aj v niektorých tematických skupinách. V poľskej medicínskej a technickej lexike je výrazná konkurencia domácich a internacionálnych prostriedkov, pričom domáce prostriedky sú často frekventovanejšie. V porovnanom materiáli je pri relatívne menšom množstve lexém asymetrický vzťah, keď iba v jednom jazyku (popr. v dvoch jazykoch) je internacionalizmus, ku ktorému v druhom jazyku nie je

⁹ Do príkladov tohto typu zahŕňam aj prípady lexém s internacionálnymi základmi, ale bez náležitej sémantickej ekvivalencie vo viacerých jazykoch.

internacionálny ekvivalent vôbec prítomný, napr. PL *wolontariusz* – CS *dobrovolník*, SK *dobrovoľník*; CS *data*, SK *dáta* – PL *dane*.

3 Zakoňenie

Vo svojej dizertačnej práci som sa zamerala na internacionalizáciu v lexike západoslovanských jazykov – v češtine, poľštine a slovenčine – v konfrontačnom pohľade, aký v takomto zameraní dosiaľ nebol realizovaný. Predkladaná práca predstavuje príspevok k poznaniu prejavov internacionalizácie. Nie všetky javy a procesy, ktoré sa vzťahujú na štruktúru a postavenie internacionalizmov v porovnávaných jazykoch, sú opísané a interpretované vyčerpávajúcym spôsobom. Niektoré aspekty internacionalizácie sú len evidované, keď zvolená vzorka lexikálnej zásoby neposkytla dostatok materiálu na komplexnejšiu analýzu daného javu (napr. vzťah internacionálnych a domácich formantov a ich konkurencie). Predstavená práca je prvým náčrtom sledovanej problematiky v komparatívnom pohľade. Ďalšie výskumy by mali priniesť jeho prehĺbenie a rozšírenie, aj smerom za hranice najfrekvencovanejších internacionálnych lexém, ktorým som sa venovala vo svojej práci, smerom ku komunikačným a pragmatickým aspektom tendencie k internacionalizácii v západoslovanských jazykoch.

Zoznam skratiek

Ar	arabčina, arabský, arabsky	neut.	neutrum
biasp.	biaspektuálne, obojvidové sloveso	Nor	nórcina, nórsky, nórsky
círk.	výraz z cirkevnej oblasti	Npl	nominatív plurálu
CS	čeština, český, česky	ob.	obecne používané výrazy, neplno spisovné
De	nemčina, nemecký, nemecky	obch., práv.	výraz z oblasti obchodu, práva
En	angličtina, anglický, anglicky	odb.	odborný termín
Es	španielčina, španielsky, španielsky	pejor.	pejoratívny výraz
expr.	expresívny výraz	perf.	perfektum, dokonavé sloveso
fem.	femininum	PL	poľština, poľský, poľsky
Fi	fínčina, fínsky, fínsky	pl	plurál
Fr	francúzština, francúzsky, francúzsky	Port	portugalčina, portugalský, portugalsky
Gr	gréčtina, grécky, grécky	sg	singulár
Gsg	genitív singuláru	SK	slovenčina, slovenský, slovensky
hovor.	hovorový výraz	slang.	slangový výraz
Hu	maďarčina, maďarský, maďarsky	SNK	Slovenský národný korpus
impf.	imperpektum, nedokonavé sloveso	subšt.	subštandardný (nespisovný) výraz
It	taliančina, taliansky, taliansky	Tu	turečtina, turecký, turecky
Jap	japončina, japonský, japonsky	ÚČNK	Ústav českého národného korpusu
kniž.	knižný výraz	Viet	vietnamčina, vietnamský, vietnamsky
La	latinčina, latinský, latinsky	zast.	zastaraný výraz
mask.	maskulínium	zastaráv.	zastarávajúci výraz
neofic.	neoficiálne pomenovanie	zried.	zriedkavý výraz
nesp.	výraz hodnotený ako nesprávny		

Literatúra a zdroje (výber)

- ABM: *Araneum Bohemicum Maius*, verze 15.04. (2015). Praha: ÚČNK FF UK. Dostupné na: <http://www.korpus.cz>
- APM: *Araneum Polonicum Maius*, verze 15.02. (2015). Praha: ÚČNK FF UK. Dostupné na: <http://www.korpus.cz>
- ASM: *Araneum Slovacum Maius*, verze 15.04. (2015). Praha: ÚČNK FF UK. Dostupné na: <http://www.korpus.cz>
- Böhmerová, A. (2005). Non-Parallel Internationalisms. *Slovak Studies in English I*. Bratislava: Comenius University, s. 58–68.
- Buffa, F. (1998). *Z pol'sko-slovenských jazykových vzťahov. Konfrontačný náčrt*. Prešov: Náuka.
- Buzássyová, K. (1983). Konkurencia slovotvorných typov s formatmi -(iz)ácia, -(ova)nie. *Slovenská reč*, 48(5), s. 268–277. Dostupné na: <http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/1983/5/sr1983-5-lq.pdf>
- Buzássyová, K. (1986). Konkurencia slovotvorných typov s formantmi -ita a -osť. *Slovenská reč*, 51(3), s. 142–152. Dostupné na: <http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/1986/3/sr1986-3-lq.pdf>
- Buzássyová, K. (1989). Niektoré rozdiely v stupni internacionalizácie medzi češtinou a slovenčinou. In: V. Budovičová (ed.), *Slavica Pragensia. XXX. Acta Universitatis Carolinae*. Praha: Universita Karlova, s. 77–83.
- Buzássyová, K. (1991a). Opakovaná internacionalizácia a problém identifikácie morfológických a lexikálnych jednotiek. *Jazykovedný časopis*, 42(20), s. 89–104.
- Buzássyová, K. (1991b). Špecifické črty uplatňovania internacionalizácie (v konfrontačnom aspekte). In: J. Sabol (ed.), *Konfrontačný a komparatívny výskum jazykovej a literárnej komunikácie. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Safarikanae. Jazykovedný zborník 8/Literárnovedný zborník 9*. Bratislava: SPN, s. 39–47
- Buzássyová, K. (1997). Slovenčina jako stredoeurópsky jazyk (Na okraj protikladu domáce/cudzie). In: S. Ondrejovič (ed.), *Slovenčina na konci 20. storočia, jej normy i perspektívy, Sociolinguistica Slovaca 3*, s. 69–78.
- Buzássyová, K. (2010). Vzťah internacionálnych a domácich slov v premenách času. *Jazykovedný časopis*, 61(2), s. 113–130.
- Buzássyová, K. – Waszakowa, K. (2003). Tendencia k internacionalizácii (s ohľadom na funkčnú diferenciaciu internacionalizácie v rozličných sférach komunikácie). In: I. Ohnheiser (ed.), *Komparacja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich. I. Słowotwórstwo/Nominacja*. Opole: Universität Innsbruck, Institut für Slavistik, Uniwersytet Opolski, Institut Filologii Polskiej, s. 49–58.
- Długosz-Kurczabowa K. – Dubisz, S. (2006). *Gramatyka historyczna języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Dokulil, M. – Kuchař, J. (1977). Slovotvorná charakteristika cizích slov. *Naše řeč*, 60(4), s. 169–185.
- Dolník, J. (2003). *Lexikológia*. Bratislava: Univerzita Komenského.

- DSZSS: Horecký, J. – Buzássyová, K. – Bosák, J. a kol. (1989). *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda.
- Encyklopédia jazykovedy*. (1993). J. Mistrik (ed.). Bratislava: Obzor.
- Fried, V. (1956). Mezinárodní slova, jejich shoda a úskalí. *Časopis pro moderní filologii*, 38, s. 204–217, 284–294.
- Frohne, G. (1989). Internationalisierungstendenz des Wortschatzes und die sogenannten Internationalismen. *Fremdspracheunterricht*, 33/42(8/9), s. 439–443.
- Furdík, J. (1993). *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*. Levoča: Modrý Peter.
- Gazda, J. (2003). Internacionalizační tendence v rozvoji slovní zásoby současných západoslovanských jazyků. In: Z. Tichá – A. Rangelova (eds.). *Internacionalizační tendence v rozvoji slovní zásoby současných západoslovanských jazyků*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 64–73.
- Grzegorzczkova, R. – Laskoskowski, R. – Wróble, H. (eds.) (1984). *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologie*. Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe.
- Gutschmidt, K. (1998). Obščie tendencii i specifičeskie formy ix realizacii v slavjanskix jazykax. *Jazykovedný časopis*, 49(1–2), s. 15–26.
- Imiołczyk, J. (1987). *Prawdopodobieństwo subiektywne wyrazów: podstawowy słownik frekwencyjny języka polskiego*. Warszawa, Poznań: PAN, Instytut podstawowych problemów techniki.
- Jelínek, J. – Bečka, J. V. – Těšitelová, M. (1961). *Frekvence slov, slovních druhů a tvarů v českém jazyce*. Praha: SPN.
- Jiráček, J. (1971). *Internacional'nyje suffiksy suščestvitel'nych v sovremennom ruskom jazyke: Strukturno-sopostavitel'noje issledovanije*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Jiráček, J. (1984). *Adjektiva s internacionálnými sufixálnými morfy v súčasné ruštině (v porovnaní s češtinou)*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Kořenský, J. (2003). Internacionalizace současných slovanských jazyků – možnost nebo nutnost? *Jazykovedný časopis*, 54(1–2), s. 7–11.
- Kurcz, I. (1990). *Słownik frekwencyjny polszczyzny współczesnej*. Kraków: PAN IJP.
- Maćkiewicz, J. (1984). Co to są tzw. internacjonalizmy? *Język polski*, 64(3), s. 176–184.
- Maćkiewicz, J. (1992). Wyrazy międzynarodowe a kształtowanie się europejskiej ligi słownikowej. In: J. Maćkiewicz – J. Siatkowski (eds.), *Język i kultura*, t. 7 (s. 145–153). Wrocław: Wiedza kulturze.
- Maćkiewicz, J. (2001). Wyrazy międzynarodowe (internacjonalizmy) we współczesnym języku polskim. In: J. Bartmiński (ed.), *Współczesny język polski*. Lublin, s. 555–562.
- Markowski, A. (1990). Najnowsze zapożyczenia w semantyczne w polszczyźnie. In: J. Bosák (ed.), *Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch: za a proti. Zborník referátov z medzinárodného vedeckého sympózia konaného v Bratislave 9. – 11. 10. 1997*. Bratislava: Veda, s. 28–37.
- Markowski, A. (2004). O pojęciu i typach internacjonalizmów semantycznych. *Poradnik językowy*, 2, s. 39–50.

- Markowski, A. – Worbs, E. (2003). Internacionalizacja znaczeń polskich jednostek leksykalnych jako wynik oddziaływania języków obcych na współczesną polszczyznę. In: Z. Tichá – A. Rangelova (eds.), *Internacionalizmy v nové slovní zásobě. Sborník příspěvků z konference. Praha 16.–18. června 2003*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 48–63.
- Mistrík, J. (1969). *Frekvencia slov v slovenčine*. Bratislava: Veda.
- Mistrík, J. (1973). K procesu internacionalizácie slovenčiny. *Jazykovedný časopis*, 24(1), s. 40–44.
- Mravinacová, J. (2005). Neosémantizmy vzniklé pod vlivem cizího jazyka. In: O. Martincová a kol., *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 180–187.
- Nábělková, M. (1999). Internacionálne v novej adjektívnej lexike v slovenčine. In: J. Bosák (ed.), *Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch: za a proti*. Bratislava: Veda, s. 100–115.
- PČP: *Pravidla českého pravopisu*. (1993). Praha: Academia.
- Sekaninová, E. (1993). *Dvojazyčná lexikografia v teórii a praxi*. Bratislava: Veda.
- Sokolová, M. (2009). Adaptácia prevzatých slovies v slovenčine. In: M. Ivanová (ed.), *Aspektuálnosť a modálnosť v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, s. 96–110.
- Svobodová-Chmelová, J. (1982). *Problemes de la traduction. I. Interferences lexicales: internationalismes, faux internationalismes et les problemes lies a leur traduction*. Praha: SPN.
- Volmert, J. (1990). Interlexikologie – theoretische und methodische Überlegungen zu einem neuen Arbeitsfeld. In: P. Braun – B. Schaefer – J. Volmert (eds.), *Internationalismen: Studien zur interlingualen Lexikologie und Lexikographie*. Tübingen: Niemeyer, s. 47–62.
- Waszakowa, K. (2003). Przejawy internacionalizacji w słowotwórstwie spólczesnej polszczyzny (zarys problematyki). In: Z. Tichá – A. Rangelova (eds.), *Internacionalizmy v nové slovní zásobě. Sborník příspěvků z konference. Praha 16.–18. června 2003*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 74–83.
- Waszakowa, K. (2005). *Przejawy internacionalizacji w słowotwórstwie spólczesnej polszczyzny*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Waszakowa, K. (2007). Internacionalizacja współczesnej polszczyzny – szansa czy zagrożenie? *Przegląd Humanistyczny*, 1, s. 219–228.

Prehľad publikačnej činnosti

- Kroupová, M. (2012). Kapsa, kieszeń, vrecko Z česko-poľsko-slovenskej lexikálnej konfrontácie. In: G. Múcsková (ed.), *Varia XX. Zborník plných príspevkov z XX. Kolokvia mladých jazykovedcov*. (Častá-Papiernička 24. – 26. 11. 2010). Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV, s. 357–365.
- Kroupová, M. (2013). Problematika neosémantizace internacionálního lexika (na materiálu češtiny, polštiny a slovenštiny). *Nová čeština doma a ve světě*, 1/2, s. 63–73.

- Kroupová, M. – Vaculová, K. (2014). Język polski wśród zbiorowości polonijnej w Pradze czeskiej – trudności w uzyskiwaniu informacji o wyborze języka komunikacji i możliwe rozwiązania. In: St. Gajda – I. Jokieli (eds.), *Polonistyka wobec wyzwań współczesności, Tom 2*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, s. 273–282.
- Kroupová, M. (2014). Porovnanie najfrekventovanejších internacionalizmov v češtine a slovenčine (na základe frekvenčných zoznamov subkorpusov ČNK a SNK). In: K. Dudová (ed.), *Varia XXII: zborník plných príspevkov z XXII. kolokvia mladých jazykovedcov. Nitra, 5. – 7. 12. 2012*. Nitra: Katedra slovenského jazyka Filozofickej fakulty UKF a Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV, s. 217–229.
- Boľbot, K. – Kroupová, M. (2015). Řečové chování polské komunity v Praze (ve výsledcích dotazníkového výzkumu). In: K. Barnová – A. Chomová (eds.), *Varia XXI: zborník plných príspevkov z XXI. kolokvia mladých jazykovedcov*. Banská Bystrica – Šachtičky, 30. 11. – 2. 12. 2011. Banská Bystrica: Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF UMB a Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV, s. 22–36.
- Kroupová, M. (2016). Lexikální zásoba oblasti počítačů a počítačových sítí. In: M. Bałowski (ed.), *Chaos i ład w języku i w literaturze czeskiej*. Poznań: Instytut Filologii Słowiańskiej, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, s. 401–413.
- Čurdová, V. – Kroupová, M. (2016). Zpracování sloves v ASSČ. In: P. Kochová – Z. Opavská (eds.), *Kapitoly z koncepcie Akademického slovníku současné češtiny*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 114–119.
- Kroupová, M. (2016). Zpracování složených přídavných jmen v ASSČ. In: P. Kochová – Z. Opavská (eds.), *Kapitoly z koncepcie Akademického slovníku současné češtiny*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 102–104.
- Kroupová, M. (2017). Slovesa cizího původu v současné češtině se zřetelem k jejich lexikografickému zpracování. In: K. Gajdošová (ed.), *Varia XXV. Zborník plných príspevkov z XXV. kolokvia mladých jazykovedcov (Častá-Papiernička, 23. – 25. 11. 2016)*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV, s. 187–198.
- Čurdová, V. – Kroupová, M. Sémantika sloves s předponou do- v Akademickém slovníku současné češtiny. In: *Varia XXIV. Zborník plných príspevkov z XXIV. kolokvia mladých jazykovedcov* (Praha, 9.–11. 9. 2015). (v tlači)
- Čurdová, V. – Kroupová, M. Slovesa běžet a běhat v lexikografické perspektivě. In: *Sborník z mezinárodní konference Slovanská lexikografie počátkem 21. století*. (Praha, 20.–22. 4. 2016). (v tlači)
- Kroupová, M. – Čurdová, V. Lexikografické zpracování sloves pohybu a sloves manipulace. In: *Sborník z mezinárodní konference Slovanská lexikografie počátkem 21. století*. (Praha, 20.–22. 4. 2016) (v tlači)
- Nábělková, M. – Gajdošová, K. – Holubová, V. – Kroupová, M. – Musilová, K. – Sloboda, M. – Šimková, M. – Zeman, J. *Čeština a slovenština v komparaci a v komunikaci: lexikální aspekty*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. (v tlači)
- Kroupová, M. – Štěpánková, B. – Vodrážková, V. The Sounds of Dictionary. Description of sounds in the Academic Dictionary of Contemporary Czech. *Euralex 2018*. (odoslané k posouzení)
- Akademický slovník současné češtiny*. (Pracovní verze, písmeno A) (2017-). Dostupné na: <http://www.slovníkcestiny.cz/web/uvod.php> (členka autorského kolektivu)

